

5. Потебня А. А. О некоторых символах в славянской народной поэзии / А. А. Потебня. – Харьков, 1914. – С. 1.

6. Потебня А. А. Язык и народность / А. А. Потебня // Эстетика и поэтика. – М., 1976. – С. 259.

7. Рыбаков Б. А. Язычество древних славян / Б. А. Рыбаков. – М., 1981. – 611 с.

8. Терлак З. М. Граматика української мови Василя Симонівича / З. М. Терлак // Мова і культура нації: тези доп. регіон. практ. конф. – Л., 1990. – С. 92–93.

9. Топоров В. Н. К древним балкано-балтийским связям в области языка и культуры / В. Н. Топоров

// Первый симпозиум по балканскому языкознанию: античная балканистика. – М., 1972. – С. 34–56.

10. Топоров В. Н. О происхождении нескольких русских слов (к связям с индо-иранскими источниками) / В. Н. Топоров // Этимология. – М., 1970. – С. 21–45.

11. Трубачев О. Н. Ремесленная терминология в славянских языках (этимология и опыт групповой реконструкции) / О. Н. Трубачев. – М., 1966. – 416 с.

Дата надходження до редакції: 19.03.2019 р.

УДК 37.026

Алла МАРТИНЮК,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри української та іноземної лінгвістики Луцького національного технічного університету

Алла ГУБІНА,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри української та іноземної лінгвістики Луцького національного технічного університету

СТРУКТУРУВАННЯ СТУДЕНТАМИ ТЕХНІЧНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

У статті доведено необхідність структурування навчального матеріалу з іноземної мови за професійним спрямуванням студентами технічних та економічних спеціальностей. Встановлено, що вирішенню проблеми кращого засвоєння системи знань, умінь і навичок майбутніми фахівцями економічного та технічного профілю допоможуть принципи міжпредметної координації та міжпредметних зв'язків. Відбір і структурування навчального матеріалу має здійснюватися з дотриманням принципів наступності, міжпредметної координації, міжпредметних зв'язків, професійної спрямованості навчання. Філологічна підготовка майбутнього інженера та економіста передбачає обов'язкове вивчення таких навчальних дисциплін, як «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Ділова іноземна мова».

Ключові слова: *структурування навчального матеріалу, міжпредметні зв'язки, майбутній інженер та економіст, іноземна мова за професійним спрямуванням, принципи навчання.*

В статті доведена необхідність структурування учебного материала по иностранному языку по профессиональному направлению студентами технических и экономических специальностей. Установлено, что решению проблемы лучшего усвоения системы знаний, умений и навыков будущих специалистов экономического и технического профиля помогут принципы межпредметной координации и межпредметных связей. Отбор и структурирование учебного материала должно осуществляться с соблюдением принципов преемственности, межпредметной координации, межпредметных связей, профессиональной направленности обучения. Филологическая подготовка будущего инженера и экономиста предусматривает обязательное изучение таких учебных дисциплин, как «Иностранный язык по профессиональному направлению» и «Деловой иностранный язык».

Ключевые слова: *структурирование учебного материала, межпредметные связи, будущий инженер и экономист, иностранный язык по профессиональному направлению, принципы обучения.*

The article deals with structuring of learning material in English for Specific Purposes for students of engineering and economic specialties. It is stated that the content of linguistic disciplines should be logically structured.

Presentation of educational material by means of structuring of learning material provides scientific and philological understanding of professional terms taking into account interdisciplinary approach in the structure of educational and cognitive activity, psychological and pedagogical principles of solving cognitive tasks in the process of learning English for Specific Purposes.

It is reported that structuring of learning material is the process that consists in the systematic construction of the educational process and is aimed at the processing, the target orientation of scientific information and its adaptation to the learning environment. The philological training of a future engineer and an economist implies compulsory study of such academic disciplines as «English for Specific Purposes» and «Business English».

It is proved that mastering philological disciplines only is not able to provide the development of professional thinking. The latter is formed primarily for the logical structure of a system of knowledge in the specialty, which also involves the structuring of learning material of students in the higher educational establishments.

The principles of continuity, interdisciplinary teaching, interpersonal relationship and professional learning should be taken into account.

The problem is that the proper conditions for the successful implementation of these principles have not been created yet. The curriculum in English for Specific Purposes for students of engineering and economic specialties provides learning of this discipline during I-IV academic terms, and professional disciplines start only from the Vth term. Consequently, students study certain professional material in a foreign language earlier than they become acquainted with it in their native language.

Key words: *structuring of learning material, interdisciplinary communication, a future engineer and economist, English for Specific Purposes, training principles.*

Постановка проблеми. Сучасне становище у світовій економіці, політиці та науці зумовлює необхідність підготовки майбутнього фахівця, який зможе належно представляти країну на міжнародній арені й захищати її інтереси в межах міжнародного співробітництва. Підготовка кваліфікованого фахівця економічного або технічного профілю передбачає не лише формування і розвиток різноманітних професійних навичок, а й вимагає від нього володіння іноземною мовою на професійному рівні.

Зміст мовних дисциплін, як відомо, має бути структурований, тобто побудований логічно. Подання навчальної інформації таким чином дасть можливість забезпечити: наукове та філологічне розуміння термінів, урахування міжпредметних зв'язків у структурі навчально-пізнавальної діяльності, психолого-педагогічні засади вирішення пізнавальних завдань у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Досить тривалий час учені працюють над проблемою структурування знань. На науковому рівні ці питання висвітлено в роботах Е. Аксьонової, Л. Борисова, Т. Крилової, З. Козловської, А. Сохора та ін. Думки науковців різняться, адже кожен визначає пріоритетним той чи інший підхід.

Проблеми визначення обсягу навчальної інформації вивчали М. Ващекін, В. Герасименко, Л. Квіртія, В. Орлов та ін. Дидактичні особливості подання навчальної інформації розглядали П. Гальперін, Л. Занков, П. Ерднієв, О. Кандрашина, В. Крутецький, А. Мартинюк, М. Мінський, Д. Поспелов, Л. Фридман, В. Шаталов та ін.

Роль міжпредметних зв'язків у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців розкривається в працях таких науковців, як В. Авраменко, Л. Ковальчук, І. Малафійк та ін. Проблему міжпредметної інтеграції можна віднести до числа традиційних у педагогіці, тобто таких, що вже стали класичними.

Мета статті – довести необхідність структурування навчального матеріалу з іноземної мови за професійним спрямуванням студентами технічних та економічних спеціальностей ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Під *структуруванням навчального матеріалу* ми розуміємо процес, який полягає в системній побудові навчального процесу і спрямований на обробку, цільову орієнтацію наукової інформації та її пристосування до освітніх умов, а також надання викладачем конкретної за змістом і формою побудови навчального матеріалу, що пропонується студентам. Передусім це стосується структурування філологічних дисциплін як системативної складової їх професійної підготовки.

На нашу думку, філологічна підготовка майбутнього інженера та економіста передбачає обов'язкове вивчення таких навчальних дисциплін, як «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Ділова іноземна мова».

Окрім того, вивчення лише філологічних дисциплін не здатне забезпечити розвиток професійного мислення. На наш погляд, воно формується насамперед за умов логічної побудови системи знань із фаху, що також передбачає структурування змісту філологічних знань студентів закладів вищої освіти (ЗВО).

Поділяємо думку К. Рудніцької стосовно того, що вирішенню проблеми кращого засвоєння системи знань, умінь і навичок майбутніх фахівців економічного та технічного профілю допоможуть принципи міжпредметної координації та міжпредметних зв'язків [6, с. 493].

Для того, щоб бути конкурентоспроможними на сучасному ринку праці, майбутні фахівці повинні володіти певними вміннями, які б характеризували рівень їх професійно-комунікативної компетентності, серед яких: володіння фаховою термінологією, ведення наукових бесід, доведення власної точки зору, вирішення різноманітних комунікативних завдань тощо. Ці вміння формуються під впливом певних педагогічних умов, серед яких варто виокремити: відбір і структурування змісту навчально-пізнавального матеріалу; усвідомлення майбутніми фахівцями важливості володіння професійною термінологією; реалізацію методів і форм навчання, що передбачають поетапне оволодіння матеріалом; постійну мотивацію [2].

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2017) зміст освіти корелюється з новим поняттям – «результати навчання», під яким розуміємо сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною та освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти [3].

Зміст іншомовної підготовки майбутніх фахівців економічного та технічного профілю передбачає оволодіння іншомовними й мовленнєвими знаннями, вміннями і навичками з іноземної мови, а також сформованістю іншомовної компетентності [6].

Відбір і структурування змісту навчального матеріалу має здійснюватися із дотриманням принципів міжпредметної координації, наступності, міжпредметних зв'язків та професійної спрямованості. На нашу думку, надзвичайно важливо узгоджувати зміст навчальних дисциплін на кожному етапі підготовки майбутніх фахівців. Мається на увазі, що зміст навчальних дисциплін «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Ділова іноземна мова» повинен бути поєднано узгодженим зі змістом фундаментальних та фахових дисциплін, відповідаючи принципам системності та міжпредметних зв'язків.

Як засвідчує практика, в сучасних ЗВО ще не створені належні умови для успішної реалізації цих принципів. Навчальними планами професійної підготовки бакалаврів економічних та технічних спеціальностей у більшості закладів освіти передбачено вивчення студентами іноземної мови за професійним спрямуванням у I – IV навчальних семестрах, а фахових дисциплін – лише із V семестру. Отже, студенти вивчають певний професійний матеріал іноземною мовою швидше, ніж знайомляться з ним рідною мовою.

Ключовою проблемою, яка постає перед викладачами іноземної мови за професійним спрямуванням у немовних ЗВО, є кількість тижневих годин (2 год на тиждень) та термін тривалості курсу навчання (три або чотири семестри), що майже вдвічі менше від рекомендованого Програмою з англійської мови для професійного спілкування (English for Specific Purposes). Отже, перед системою іншомовної освіти в технічних ЗВО України постає така проблема: на першому курсі ще несформовані зв'язки «студент – фахові дисципліни», що унеможливує професійно орієнтоване вивчення іноземної мови, а на третьому-четвертому роках навчання, коли ці зв'язки вже сформовано, втрачається зв'язок «студент – іноземна мова», а сама мова починає поступово забуватися [5, с.27]. Це ускладнює процес оволодіння мовним матеріалом, а діяльність викладачів спрямовується на пошук ефективних форм мотивації студентів, особливих прийомів та засобів викладання значного обсягу матеріалу таким чином, щоб за обмежений період сформувати необхідні фахові знання певної фахової лексики.

Паралельно виникає ще одна суперечність між необхідністю складання обов'язкового вступного іспиту з іноземної мови до магістратури та відсутністю навчальних можливостей для вивчення цієї мови під час навчання на бакалавраті.

Дисципліна «Ділова іноземна мова» викладається лише на окремих економічних та технічних спеціальностях і на неї відводиться незначна кількість навчальних годин. Однак згідно з новими вимогами вже з початку вивчення навчального курсу студенти повинні володіти професійною іншомовною компетентністю щонайменше на просунутому рівні – B2. Надто обмежена кількість годин і недотримання принципів системності, наступності, неперервності у вивченні дисциплін «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Ділова іноземна мова» не сприяють розвитку певного рівня сформованості професійної іншомовної компетентності. Таким чином, студенти можуть мати труднощі при вступі на навчання до магістратури та аспірантури (докторантури).

Погоджуємося із К. Рудніцькою, що вирішення означеної вище проблеми в умовах дефіциту навчальних годин полягає в оновленні та структуруванні змісту навчального матеріалу з іноземної мови на основі міжпредметної інтеграції або координації. Зважаючи на це, починаючи із першого семестру, необхідно реструктурувати зміст навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та узгодити його зі змістом базових дисциплін [6].

Специфікою такої міжпредметної координації є те, що вивчення фахових дисциплін відбувається у процесі опанування іноземної мови за професійним спрямуванням. Вважаємо, що саме ця навчальна дисципліна є не лише об'єктом навчання, а й засобом отримання інформації.

У процесі опанування професійною термінологією необхідно поєднувати різноманітні засоби навчання. У зв'язку з цим найчастіше використовується підручник та наочні засоби навчання. Зважаючи на значний обсяг термінології, дефініцій та кількість годин, відведених на курс іноземної мови за професійним спрямуванням, постає питання про оптимізацію та інтенсифікацію процесу навчання.

З огляду на вищезгадані проблеми, ґрунтуючись на дидактичних засадах структурування змісту філологічних знань та враховуючи принципи наступності, міжпредметної координації, міжпредметних зв'язків і професійної спрямованості навчання у межах дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням», нами було створено навчальний посібник для студентів I – II курсів комп'ютерних спеціальностей – *«Dealing with Computers»*. Концепція даного посібника передбачає практичну та комунікативну спрямованість при формуванні професійно-спрямованої іншомовної компетенції, а також орієнтацію на послідовний, поетапний розвиток у студентів навичок самостійної роботи. Зважаючи на специфіку спеціальності та ознайомившись із дидактичними матеріалами профільюючих дисциплін, наданих випусковою кафедрою, ми відібрали автентичний матеріал, який не лише має відношення до тематики даної спеціальності, але й сприяє створенню ситуацій іншомовного спілкування, які можуть відбуватися в процесі професійної діяльності майбутніх фахівців. Усі ці матеріали було покладено в основу комунікативно-спрямованих мовних вправ. У навчальному посібнику наявний вступ, де в доступній формі даються рекомендації щодо того, як найкраще самостійно займатися та яким чином слід читати тексти, заучувати незнайомі слова й активізувати вивчені, а також стимулювати власні мовні здібності. Запропоноване видання складається із восьми модулів, які відповідно включають чотири або п'ять тем. Кожна з тем містить базовий текст (передбачає закріплення активної лексики), активний тематичний словник, додатковий текст для самостійного опрацювання. Тексти підібрані з метою унаочнення функціонування в мові тих лексичних одиниць, що вивчаються. Пропонуються також умовно-комунікативні та комунікативні тренувальні вправи для засвоєння лексики і граматики активного словника [4].

Висновки. Структурування змісту навчального матеріалу з іноземної мови за професійним спрямуванням для студентів технічного ЗВО передбачає реалізацію міжпредметних зв'язків, використання добре структурованих навчальних посібників, злагоджену співпрацю викладачів усіх навчальних дисциплін.

За такого підходу важливо, що вивчення фахових дисциплін відбувається у процесі опанування іноземною мовою. У цьому випадку вона є не лише об'єктом навчання, а й засобом отримання інформації. Вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням можна вважати системотвірною компонентою процесу здобуття фаху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Беляк О. М. Структурування навчальної інформації як складова підготовки студентів немовних спеціальностей / О. М. Беляк // Наука і освіта. – 2014. – № 3. – С. 12–15.
2. Вадаська С. В. Значення організації навчального процесу для студентів немовних спеціальностей / С. В. Вадаська // Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції «Новітні освітні технології: міжнародний досвід» (Київ, 21 січня 2016 р.) – К.: ЦУЛ. – С. 16–18.

3. Закон України «Про вищу освіту від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 20.02.2019).

4. Мартинюк А. Проблема структурування знань та її значення в навчальному процесі / А. Мартинюк // Вісник Львів. ун-ту. – 2008. – № 24. – С. 28–37.

5. Редько В. Забезпечення наступності іншомовної освіти в системі «старша школа – ВНЗ»: зацікавлений погляд на проблему / В. Редько, О. Пасічник // Рідна школа. – 2013. – № 11 (листопад). – С. 21–30.

6. Рудніцька К. В. Структурування змісту іншомовної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю на основі реалізації принципів міжпредметної координації та міжпредметних зв'язків [Електронний ресурс] / К. В. Рудніцька // Молодий вчений. – 2016. – № 12. С. 493–497. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_12_121 (дата звернення: 20.02.2019).

Дата надходження до редакції: 15.04.2019 р.

УДК 81'243:378

Павло МІГРІН,

*старший викладач кафедри іноземних мов
Національного університету водного господарства
та природокористування, м. Рівне*

ОСОБЛИВОСТІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У статті розглянуто питання, що пов'язані з проблемами іншомовної підготовки студентів технічних спеціальностей у процесі міжкультурної інтеграції шляхом формування в них мовної, мовленнєвої та соціокультурної компетенцій завдяки активним методам навчання. Розкрито сутність та практичне значення соціальної й культурної компетентностей, а також толерантності в сучасному багатокультурному світі. Доведено, що між викладанням іноземних мов і міжкультурною комунікацією в умовах суцільної інформатизації та світових глобалізаційних процесів існує тісний зв'язок і взаємозалежність.

Ключові слова: міжкультурна інтеграція, професійна іншомовна підготовка, соціокультурна компетенція, засоби спілкування, багатонаціональний простір, когнітивний процес, іношомовна комунікативна компетентність.

В статье рассмотрены вопросы, связанные с проблемами иноязычной подготовки студентов технических специальностей в процессе межкультурной интеграции путем формирования в них языковой, речевой и социокультурной компетенций благодаря

активным методам обучения. Раскрыты сущность и практическое значение социальной и культурной компетентностей, а также толерантности в современном поликультурном мире. Доказано, что между преподаванием иностранных языков и межкультурной коммуникацией в условиях сплошной информатизации и мировых глобализационных процессов существует тесная связь и взаимозависимость.

Ключевые слова: межкультурная интеграция, профессиональная иноязычная подготовка, социокультурная компетенция, средства общения, многонациональное пространство, когнитивный процесс, иноязычная коммуникативная компетентность.

This article deals with the issues related to the problems of technical students foreign language training in the process of intercultural integration by means of forming their language and speech competences, social and cultural ones as well. The essence and practical value of social and cultural competence and tolerance in the modern multicultural world are revealed. Today foreign language training is an integral component of education, it is not only an indicator of high cultural level of the personality, but also the key to his/her successful professional activity.